

BOQONNAA KUDHAN

DAMMAQINAAN

HIRMAANNAA UMMATAA

Kaayyoo Baoqonnichaa;
Barnoota boqonnaa kana erga
barattannii booda.

- Maalummaa hirmaannaa ummataa si'ataa ni beekto.
- Faayidaa hirmaannaan ummataa guddinaaf qabu ni beektu.
- Faayidaa mana barumsaa fi naannootti hojii misoomaa irratti hirmaachuun qabu ni hubattu

10.1 Maalummaa Hirmaannaa Ummataa Dammaqina Qabu



Fakkii 10.1. Naannoo keenyaa waliin haa qulqulleessinu.

- **Fakkii armaan olii irraa maal hubattan?**

- **Gochi namoonni fakkicha irratti argitani raawwachuuf bobba'an maaliif akka ta'e ibsaa.**

Rakkoo Kutaa Shanaffaa 'B'

Barattoonni kutaa shanaffaa 'B' baay'een haala kutaa isaaniitti gammadoo miti turan. Torban darbe wayitii barsiisaan itti hin dhufne waan argataniif walgayii gochuuf walii galan. Walgayichi akkuma eegaleen yeroo baay'ee tapha kan jaallattu, Azanaggaash na dhukkube jettee sobdee boo'aa gadi baate. Hojii ishee kan beeku obboleessi ishee Sileshiin akka ishee gargaaru waliin gadi bahee gara taphaa deeme.

Jalqaba maricha irratti kan dubbatan Kamaalii fi Hawwaa turan. Isaanis torban afureen darbaniif hiriyyoonni isaanii fakkeenyummaa isaanii hordofanii akka isaan waliin hiriran abdachuudhaan kutaa isaanii qulqulleessaa akka turan ibsan. Garuu, namni tokkollee isaan hordofee isaan waliin waan hin qulqulleessineef gadduu isaanii ibsan. Warri kaanis dabareedhaan waa'ee xuraa'uu kutaa isaanii keessumaayyuu eega Kamaalii fi Hawwaan

addaan kutanii asi rakkichi cimuu isaa ibsan. Barattoonni baay'een isaanii fakkeenyummaa Kamal faa waan hin hordofneef of balaaleffatan.

Haala kanaan marii gahaan erga taa-sifamee booda dhimmicha irratti hundumtuu waan amananiif guyyuma kana kuticha qulqulleessuu fi bareechuuf murteessan. Gammachuun kophee fi uffanni koo na jalaa xuraa'a jechuun akka Alamituu faa qarqara dhaabbatee jabaadhaa jedhee harka walitti rukuta. Yeroo marichaa garuu "Haa kaanu, ammuma haa qulqulleessinu!" jechaa yaada gaarii kan dhiyeessan turan. Amma garuu hojii ala ta'uu isaaniin barattoonni baay'een itti mufatan. Hiriyoota ishee warren kophee isaanii baafatanii jabinaan hojjetan kanneen akka Caaltuu, Maskaram fi Abirehet faa irraa adda kan baate Alemituunis kopheen koo natti hin tole jettee qarqara dhaabbatee jajjabeessitiin.

Tokkoon tokkoon isaaniin yaadni irratti kennamee murtoo argatee kan hojiirra oole hojiin daree qulqulleessuu kun baay'ee gammachiisaa ta'ee xumurame. Kutichis qulqulluu fi meeshaalee deggarsa barnootaa barbaachisaa ta'aniin kan guutame ta'e. Hojichi akkuma xumurameen walgayii daqiiqaa kudhanii godhanii bu'aa hojii isaanii gamagan. Barattoota tattaaffii olaanaa godhan Kamaalii fi Hawwaaf harka rukutuun ajaa'ibsiifatan. Dhuma irrat-

tis adeemsicha irraa hudumtuu barumsa gaarii akka argatan mirkaneessan.

Hojii Garee

Dubbisa armaan olii bu'uura godhachuun gaaffiilee armaan gadii hojjethaatii kutaa keessatti mariyadhaa.

1. Gochaaleen barattoonni kutaa shanaffaa 'B' raawwatan sirrii dhaa? Maaliif?
2. Gochaale barattoonni kutaa shanaffaa 'B' raawwatan irratti miseensonni si'aayinaan hirmaannaa godhanii fi hin goone jiruu? Garaagarummaan isaanii maal sitti fakkaata?
3. Tattaaffiin Kamaalii fi Hawwaa jalqaba taasisa dammaqinaan hirmaannaa ummataa waliin akkam-iin madaalama?

Kanatti aansee gochaalee adda addaa barattoonni raawwatan dhiyaataniiru. Gochaalee kunneen haala isaaniitiin bakka lamatti qoodaa. Gareen tokko" hirmaannaa ummataa dammaqina qabuun kan raawwate" kan jedhu kan biraa immoo "Hirmaannaa dammaqina hin qabneen kan raawwate" kan jedhuun haa dhiyaatu. Deebii kennitaniif sababa keessan dhiyeessaa.

1. Museen daree keenyaa rakkoo jiru hunda humna qofaan hiikuuf kan yaalu ture. Kanaafuu, hundumti keenya jaalala keenyaan wal gee-

nyee mariyachuun sagalee caalm-
aan musee daree haaraa filanne.

2. Waamicha manni barumsaa keenya duula biqiltuu dhaabuuf waame hordofee barattoonni kutaa keenyaa hedduun achitti argamanii dhabaniiru.
3. Musee dareen kutaa keenyaa seera ittiin bulmaata kutaa keenyaa qopheessee dhufee eega dubbisee booda harka walitti rukunnee akka mirkaneessinu godhe.

Shaakaloota armaan gadii keessaa tokko filachuun gareedhaan qo'annoo taasisaa. Firii isaas wayitii itti anutti barsiisaan keessan gaafadhaatii kutaadhaaf dhiyeessuun irratti mariyadhaa.

1. Mana barumsaa keessan keessatti gumiiwwan sochii gaarii qaban lama filadhaa. Isa boodas waa'ee hundeeffama isaanii, kaayyoo, ijaarama, dambii fi raawwii isaanii gudguddoo ibsaa. Itti aansuunis gosa fi sadarkaa hirmaannaa miseensonni isaanii taasisan bal'inaan dhiyeessaa. Garaagarummaa gumiiwwan lamaanis waliin madaalaa. Kamiin wayya? Maaliif?
2. Naannoo jireenyaa keessaniitti dhabbiilee hawaasaa haala gaariin socho'an lama filadhaa. Itti fufuun hundeeffama galma, dambii ittiin bulmaataa, caaseffama, karoora hojii fi gochaawwan raawwatan gudguddoo ibsaa. Itti dabaluunis gosa fi

sadarkaa hirmaannaa miseensotaa bal'isaatii dhiyeessaa. Garaagarummaa dhabbiilee lamaan gidduu jiru waliin madaalaa. Kamiin wayya? Maaliif?

Jireenya hawaasummaa keessatti yeroo hundayyuu dammaqinaan hirmaannaa gochuuf qophii ta'uun barbaachisaa dha. Hirmaannaan akkasii namoonni gocha bu'a qabeessa ta'e irratti gumaacha akka taasisan ka'umsa ta'a. Kanaafis kaka'umsaa fi tattaaffii ofii barbaachisa. Hirmaannaa akkasii irra caalaa bu'a qabeessa akka ta'uuf raawwachuu kan qabu nama dhuunfaa qofa osoo hin ta'in waliini waan ta'eef dammaqinaan hirmaannaan hawaasaa kaka'umsa ofii kan barbaaduu fi gocha bu'a qabeessaaf kan itti bobba'ani dha.

10.2. Barbaachisummaa Dammaqinaan Hirmaannaa Ummataa



**Fakkii 10.2 Biqiltuu dhaabuu
keessatti hirmaannaa ummataa**

- Fakkii armaan olii irratti hundaa'uudhaan barbaachisummaa hirmaannaa ummataa ibsaa.

Dorgomtoota Lameen

Nesiroo fi Welayiteen kutaa tokkotti baratu. Lamaan isaaniyyuu tattaaffii fi gaarummaa akkasumas dandeettii barumsaatiin hunda caaluudhaan beekamu. Al tokko tokko dhimoota barnootaa irratti wayita walmorman kan wal lolan fakkaatu. Haa ta’u malee, wal mormii booda akkuma durii isaanii nagaan yeroo waliin haasa’an argamu. Yeroo tokko tokko immoo wal mormanii yaada tokko irra gahuu yammuu dadhaban yaadni eenyuu sirrii akka ta’e mirkaneeffachuuf wal qabatanii gara barsiisaa dhimmichi ilaallatuu deemuudhaan tokkoon isaanii injifanno odhaan deebi’u.

Gaaf tokko akkuma durii osoo wal morman sadarkaa walii hingalle irra gahan. Nesiroon “Gumii tokko keessatti hirmaannaa gaarii waan gooneef fayyadamuus dhiisuus ni dandeenya” jedha. Welaayiteen immoo yoomiyyuu hirmaannaa dammaqina qabu irraa faayidaan dhuunfaa akka argamu ibsitiif. Nesiroon garuu kana irratti walii hin galle. Fkf, mana barumsaatti gumii kunuunsa naannoo keessatti biqiltoota dhaabuu irratti waan hirmaataniif innis isheenis dhuunfaadhaan waanti argatan tokkoyyuu akka hin turre ibsa. Welaayitteenis deebii kenniteen gochicha irraa gammachuu sammuu, muuxannoo fi beekumsa akka argatanii fi gara fuulduraas bosonichi yoo

hin jirre miidhaa dhufuu qaqqabuudanda’urraa akka eegaman ibsitiif.

Yeroo kana akka tasaa fuuldura isaniitti balfi karaa irratti gatamee argan. Nesiroonis, kana akka fakkkeenyaatti fudhatee gumii isaanii keessatti dammaqinaan hirmaannaa gochuudhaan balfa akkasitti akka feeteen daandii irratti gatamu kaasuu akka hin dandeenye ibseef.

Waliin qabsiisees balfichis waan hin kaaneef lamaan isaanii irra rakkoon tokkoyyuu akka hin geenye, osoo kaasaniis faayidaa dhuunfaa tokkoyyuu akka hin arganne ibsuufii jalqabe. Yeroo kana akka tasaa osoo hin argiin qola muuzaa irra waan ejjetee mucucaatee kufe. Welaayitteen iyyaa ol qabuuf osoo yaaltuu barattoonni biroon qaqqabaniifii wal gargaaranii kaasiin. Gaarummaan isaa miidhaan irraa gahe xiqqoo ture.

“Amma naa gale, gumii keenya keessatti hirmaannaa dammaqina qabuun hojii qulqullinaan raawwanneerra osoo ta’ee hundumti keenyayyuu qulqullina mooraa fi naannoo keenyaan kan fayyadamnu ture. Anaanis dhuunfaan kan na fayyaduu fi rakkoon kunis narra hin ga’u ture. Na amansiistetta. Ati sirrii waan taateef gara barsiisaa deemuun hin barbaachisu” jedheenii waliin deebi’ani.

Gilgaala 1

Dubbisa armaan olii irratti hundaa'uun gaaffiilee armaan gadii deebisaa.

1. Nesiroon gocha isaa irraa want inni barate maali?
2. Nesiroo fi Welaayitteen miseensa gumii kunuunsa naannoo mana barumsaa isaanii ti. Biqiloota dhaabuus ta'e qulqullina moorraa eeguuf irratti sochii dammaqina qabu osoo godhaniiru ta'ee faayidaalee argachuu danda'an keessaa sadii tarreessaa.
3. Mee isin immoo mana barumsaa keessanitti gocha faayida qabeessa raawachuu dandeessan dhiyeessaa. Gocha kana keessattis hirmaannaan dammaqinaan yoo hin taasifamne wantoota dhabuu dandeessan sadii tarreessaa.

Hanga yoonatti akka barattanitti sochiin dammaqinaan hirmaannaan hawaasaa faayidaa olaanaa akka qabu ilaaltaniittu. Hirmaannaa akkasii kun bu'aa waliin argamsiisuun alatti miseensi martuu dhuunfaadhaan faayidaa argatan ni qabu. Fakkeenyaaf, kutaa keessatti; filannoo musee daree, mana barumsaatti seera ittiin bulmaata qulqulleessuu fi bareechuu, qabeenya mana barumsaa eeguuf sochii godhako kutaa hiikuuf godhamu, kutaa muu fi kkf irratti barattoonni kaka'

barattootaa raggaasisuu, walgayii rakumsa ofii fi jabinaan walta'anii hirmaachuu qabu. Kana gochuunis dhuunfaadhaanis faayidaa kenna. Fkf, namni humna qabu hubaatii hin geessisu, seerri barnootaa gaariin ni jiraata. Haalli fayyaa namaa hin miinee fi sammuu kan gammachiisutu kutaa keessa jiraata. Itti dabalees haala barumsa bifa gaariin hordofuuf dandeesisuutu uumama.

Gilgaala 2

Gaaffiilee armaan gadii irratti mariyadhaa.

1. Qabeenyaalee ummataa fi mootummaa mana barumsaa keessan keessatti argamu keessaa kunuunsa barbaachisaa kan hin arganne jiru? Yoo jiraatan tarreessaa.
2. Qabeenya knuunsa barbaachisaa hin arganneef maaltu godhamuufii mala?
3. Kunnuunsi godhamuufii malu dammaqinaan hirmaannaa hawaasaa barbaadaa? Akkamiin?

10.3. Gosoota Hirmaannaa Hawaasaa



Fakkii 10.3 Mana barnootaa keenyaa bareechinu



Fakkii 10.4 Naannoo keeny haa misoomsinu

- **Fakkiiwwan armaan olitti dhiyatan maal agarsiisu?**
- **Walitti dhufeenyi fakkiiwwan lamaan gidduu jiru maali?**
- **Garaa garuman isaanii hoo?**

Hanga yonaattidammaqinaan hirmaannaa hawaasaa maal akka ta'ee fi maaliif barbaachisaa akka ta'e hubachuu dandeessaniittu. Amma immoo gosoota hirmaannaa hawaasaa si'aa'ina qabuu ilaaltu.

Hirmaannaan hawaasaa bakka lamatti qoodamuu danda'a. Inni tokko hirmaannaa hawaasaa mana barumsaatti godhamu dha. Inni lammaffaan garuu hirmaannaa bakka jireenyaa ykn bakka hojiitti godhamu dha.

Gilgaala 3

Gaaffilee armaan gadii irratti garee gareedhaan ta'atii mariyadhaa.

1. Gumiiwwan manneen barnootaa keessan keessatti socho'an tarreessaa. Yoo hin jirre kanneen akkamiitu dhaabamuu akka qaban ibsaa.
2. Maqaa dhaabbilee hawaasaa naannoo keessan jiran tarreessaa. Yoo hin jirre immoo kanneen akkamiitu dhaabbachuu akka qaban ibsaa.
3. Gumiiwwan manneen barnootaa keessatti argaman ykn dhaabamuu kan qabanii fi ganda keessanitti immoo dhaabbilee hawaasa ijaaramuu qaban maaltu wal fakkeessa? Maaliinis adda bahu?

Gilgaala 4

Hirmaannaa hawaasaa armaan gadii gosa lamatti hiraatii deebii keessan gabatee itti aanee jiru dabtara keessan irratti garag-alchaatii hojjedhaa.

1. Miseensummaa afooshaa keessatti gahee miseensummaa kamiyyuu raawwachuu.
2. Hojii gorsa barattootaa keessatti miseensummaan gahumsaan hojjechuu.
3. Miseensummaa waldaa dargaggoota gaddaa keessatti fedhii guutuudhaan jabaatanii socho'uu
4. Gumii iskaawutii mana barumsaa keessatti dursaa garee ta'uun itti gaafa-taamummaa ofii haala gaariin ba'au.
5. Tajaajila kunuunsa namoota dhibee HIVn faalamanii irratti fedhiin hirmaachuu.
6. Mana barumsaatti miseensa gumii Fannoo Diimaa fi Baatii Diimaa ta'uudhaan sochii godhuu.
7. Miseensa koree hoji raawwachiistuu waldaa misooma hawaasaa aanaa ta'uudhaan itti gaafatamummaa ofii sirriitti ba'uu.
8. Miseensa gumii arjoomina barattootaa ta'uudhaan gahee hojii haala gaariin raawwachuu.
9. Waldaa qonnaan bulaa keessatti miseensa cimaa ta'anii socho'uu
10. Miseensa hojii rawwachiistuu farra busaa Godinaa ta'anii haala quubsaan raawwachuu.

T.L	Mana barumsaatti kan raawwatamu	Naannoo jireenyaatti kan raawwatu

10.4 Waldaalee Hawaasaa



Fakkii 10.5 Waldaa Fannoo/Baatii Diimaa



Fakkii 10.6 Yaa'ii Waldaa Barsiisotaa

- **Waa'ee Maalummaa fakkiwwan armaan olii ibsaa.**
- **Fakkiwwan lamaan kan wal fakkeessu maali? Kan addaan**
- **isaan baasu hoo?**

Waldaalee hawaasaa (Civic organization) jechuun dhaabbiilee daldalaa, siyaasaa fi mootummaa irra bilisa ta'an jechuu dha. Namni tokkoo fedhii isaa mara qofaa isaa tattaafatee guuttachuu hin danda'u. Waliin tattaafachuun wantoota baay'ee fiixaan baasa. Hawaasni kamiyyuu jireenya isaa fooyyessuu yoo barbaade misooma hawaasaa raawwachuun irraa eegama. Kanaafis bu'a qabeessa ta'uudhaaf hojiiwwan jiran waliin ta'anii hojjechuun barbaachisaadha.

Waliin hojjechuuf immoo gurma'uu barbaachisa. Namoonni dhaabbiilee adda addaa ijaaru danda'u. Isaan kanneen keessaa tokko kan ta'ee fi amalaanis adda kan ta'e waldaa hawaasaa ti. Waldaalee hawaasaa dhaabbilee kan biroo irraa adda kan taasisu

amala mataa isaanii qabu. Tokkoffaan mootummaan kan qajeelfaman waan hin taaneef bilisaa dha. Kaayyoon lammaffaan isaanii faayidaaf osoo hin ta'in tajaajila hawaasummaa gumaachuuf qofa dha. Sadarkaa sad-affaatti glee isaanii kan argatan buusii miseensotaa fi arjoomtota irraa ta'uun isaa adda isaan godha. Dhuma irrattis siyaasaa irraa bilisa dha. Namoonni dhaabbiilee akkasii keessatti kan hirmatanu fedhiidhaan ykn waldicha keessatti qacaramuudhaani. Waldaaleen hawaasaa guddina sirna dimokiraasii, misooma ariifachiisuuf akkasumas nageenya biyyaaf gumaacha guddaa gochuu danda'u.

Gilgaala 5

Gaaffiilee armaan gadii deebisaa

1. Dhaabbiilee amaloota armaan gadii guutanii fi guutuu hin dandeenye tarreeffama armaan gadii keessaa adda baasaa. (Deebii gabatee itti aanee jiru irrati guutaa)

- Amaloota** - Siyaasa irraa bilisa ta'uu
- Mootummaan kan hin qajeelfamne
 - Miseensonni fedhiin kan hirmaatan
 - Bu'aadhaaf kan hin hundoofne
 - Galii isaa buusii miseensotaa fi arjoomtoota irraa kan argata.

- | | |
|-------------------------|--------------------------------------|
| 1. Waldaa misooma aanaa | 6. Waldaalee dargaggootaa |
| 2. Waldaa dubartootaa | 7. Waldaalee ogummaa |
| 3. Dhaabbiilee daldalaa | 8. Afoosha jiraattota naannoo tokkoo |
| 4. Mana hojii mootummaa | 9. Waldaa gargaarsaa miti mootummaa |
| 5. Dhaabbiilee siyaasaa | 10. Waldaa hojjetootaa |

T.L	Amaloota ibsaman kan guutan	Amaloota ibsaman kan hinguunne
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

2. Waldaaleen amaloota armaan olitti kennaman guutan walumaagalatti maal jedhamanii waamamuu danda'u?
3. Waan hanga yoonaatti hojjetan irratti hundaa'uun amma immoo mee waa'ee maalummaa waldaalee hawaasummaa ibsa oobaabaa dhiveessuun kutaa keessatti irratti marivadhaa.

Xumura Boqonichaa

Boqonnaa kana keessatti akka ilaalatti dammaqinaan hirmaannaa hawaasaa gocha qabatamaa namni tokko kaka'umsaan namoota biroo waliin raawwatu dha. Hojiiwwan mana barumsaa keessatti hojjetaman keessatti hirmaannaa gaarii gochuun barataa cimaa kami irraayyuu irraa kan eegamu dha. Kana raawwachuun immoo muuxannoo fi beekumsa dabalataa argachuu fi bu'aa isaa irraas fayyadamuuf dandeessisa.

Dammaqinaan hirmaannaan hawaasummaa tattaaffii waliinii barbaada. Qarshii, humnaa fi beekumsa walitti fiduun waliin hojjechuun bu'aa guddaa fiduu dandeessisa. Waliin hojjechuuf qaamolee ijaaraman keessaa waldaaleen hawaasummaa isa tokko. Waldaalee kanneeniin sochiin hawaasummaa taasifamu guddina dimokiraasiitii, nageenya fi misoomaa mirkaneessuu keessatti gumaacha guddaa qaba.

© MOE, FDR
Not to be republished

Jechoota Ijoo

Hawaasummaa – Siyaasaa fi hidhannoon ala kan ta'e

Gocha qabatamaa– Hojii fakkeessuu osoo hin ta'in bu'a qabeessa kan ta'e.

Kaka'umsa– Gocha tokkof sosochoosuun/ dadamaqsuun osoo hin ta'in fedhii keessa ofiitiin raawwachu

Gurmaa'uu– Bu'aa waliiniitiif garee ykn waldaa ijaaruu

Hojii misoomaa–Gochaalee bu'a qabeessa ta'anii fi guddina hawwaasaa fiduuf gargaaranu.

© MOE, FDR Ethiopia
Not to be republished

Gaaffiilee keessa deebiii

I. Himoota armaan gadii dubbisuun sirrii isa ta'e "dhugaa" dogoggora isa ta'e immoo "soba" jechuun deebisaa.

1. Dammaqinaan hirmaannaan hawaasaa sochii gocha qabatamaa ta'e barbaada.
2. Gosoonni dammaqinaan hirmaannaa hawaasaa waldaalee fi dhaabbilee hawaasaa jedhamu.
3. Dammaqinaan hirmaannaa hawaasaa irraa faayidaa miseensonni dhuunfaadhaan argatan tokkoyyuu hin jiru.
4. Dhaabbileen daldalaa waldaalee hawaasaa keessaa isa tokko dha.
5. Wantootni dammaqinaan hirmaannaan hawaasaa jiraachuu isaa mirk-aneessan keessaa tokko sochichi waleen kan adeemsifamu ta'uu isaa ti.

II. Jechoota/himoota "A" jalatti tarreeffaman kanneen "B" jalatti tarreeffamanii waliin firoomsaa.

A

1. Bifa siyaasummaa kan hinqabne
2. Afoosha walgargaarsaa
3. Gocha qabatamaa rawwachuu
4. Gumii farra AIDS barattootaa
5. Muuxannoo gabbisuu

B

- A. Waldaa haawasummaa mana barumsaatti ijaarame.
- B. Miidhaa waldaaleen haawasummaa geessisan
- C. Waldaa hawaasummaa naannoo jirenyaatti argamu
- D. Faayidaa dhuunfaa dammaqinaan hirmaannaa hawaasaa
- E. Amaloota waldaalee hawaasummaa keessaa isa tokko
- F. Ijaarsa dammaqinaan hirmaannaa hawaasaa
- G. Amaloota hirmaannaa hawaasummaa keessaa isa tokko

III. Bakkeewwan duwwaa armaan gadii jecha ykn gaalee sirriidhaan guutaa.

1. Gosoonni dammaqinaa hirmaannaa hawaasummaa _____ fi _____ dha.
2. Dagaagina sirna dimokiraasiitiif, nageenya fi misooma waliin saffisiisuuf kan dhaabbatu, hidhannoo fi siyaasa irraa bilisa kan ta'e _____ dha.

IV. Gaafiilee armaan gadi dubbisuun deebii sirrii ta'e filadhu.

1. Dammaqinaan hirmaannaan hawaasaa sochii _____n kan keessatti mullatu dha.
 - A. Waliin hojjechuu
 - B. Gocha qabatamaa
 - C. Kaka'umsa
 - D. Hunduu deebii dha.
2. Amala addaa waldaalee hawaasummaa kan hin taane kami?
 - A. Bu'aadhaaf kan hojjetu miti
 - B. Mootummaa irraa bilisa
 - C. Paartii siyaasaa ta'uu danda'a
 - D. Galii isaa miseensota isaa irraa argata
3. Amaloota barataan tattaafatu qabu keessaa tokko _____ dha.
 - A. Hirmaannaa hawaasummaa si'ataa taasisuu
 - B. Musee daree kutaa ta'uu
 - C. Barsiisotaan jaalatamuu
 - D. Hunduu deebiidha.
4. Waldaalee hawaasummaa kan ta'an keessa tokko _____ dha.
 - A. Damee hawaasummaa bulchiinsa aanaa ykn naannoo.
 - B. Waldaalee ogummaa.
 - C. Gamtaa mootummootaa.
 - D. Deebiin hinkennamne.
5. Faayidaa hirmaannaan hawaasummaa si'ataan hirmaattota dhuunfaatiif kennu _____ dha.
 - A. Beekumsaa fi muuxannoo.
 - B. Homtuu hinjiru.
 - C. Dagaagina qabeenyaa ti.
 - D. Deebbiin hin kennamne
6. Waliin hojjechuun hirmaannaa ummataa si'aayna qabuuf faayidaa inni kennu _____.
 - A. Caalmaatti bu'aa qabeessa taasisuu isaa
 - B. Beekumsa qabeenyaa fi beekumsa waliin qindeessuu isaa
 - C. Filannoowwan A fi Bn deebbiidha
 - D. Deebbiin hin kennamne

V. Gaafiilee armaan gadiif deebbi gaggabaa kennaa

1. Hirmaannaa ummataa si'aayina qabu jechuun maaljechuu akka ta'e hiika gabaabaa kennaa.
2. Amaloota maalummaa Waldaalee Siivikii ibsan keessaa shan tarreessaa.